

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Науково-навчальний інститут післядипломної освіти

МОСПАН Ірина Ярославівна

УДК 364.62-058.566(477.73)(043.3)

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЗАСУДЖЕНИХ
КАТЕГОРІЇ «ВІДТОРГНУТИХ ВІД ЗАГАЛУ» В ДКВС
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.**

спеціальності 231 - «Соціальна робота»

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

Миколаїв – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили, науково-навчальний інститут післядипломної освіти Міністерство освіти і науки України.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент
СУРГОВА Світлана Юрївна
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор психологічних наук, професор
ЛИСЕНКОВА Ірина Петрівна
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили.

Захист відбудеться 26 лютого 2021 року о 11.00 на засіданні ЕК кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На шляху інтеграції України до Європейського Союзу одним із пріоритетних завдань держави є забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, визначених Конституцією України. Протягом останніх років Україна діє у напрямі вдосконалення законодавства, зокрема щодо приведення його у відповідність до європейських стандартів життя.

Впровадження ліберально-європейських цінностей зумовило необхідність оптимізації діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів поводження із засудженими. Для цього надзвичайно важливе та вагоме місце в трансформації інститутів кримінально-виконавчого права посідає впровадження в пенітенціарну систему України соціальної роботи із засудженими. Соціальна робота в системі виконання покарань України відіграє дуже важливу роль у забезпеченні соціально-психологічної підтримки засуджених, та є системою соціально-психологічних способів і методів, що сприяють соціальному самовизначенню особистості в ході формування її здібностей, ціннісної орієнтації і самосвідомості, та адаптивності до умов після звільнення. Соціально-психологічна підтримка спрямована на подолання скрутної життєвої ситуації, в якій опинились засуджені, особливо це важливо по відношенню до категорії «відторгнутих від загалу».

«Відторгнуті від загалу» – це люди, які стали жертвами насильства (в тому числі, і сексуального) з боку інших засуджених, що і спричинило зарахування їх до даної категорії. Особи з цієї категорії стають об'єктами постійної дискримінації (у тому числі, на жаль, і з боку співробітників ДКВС), яка починається ще з дільниці карантину, діагностики та розподілу, де вони утримуються окремо від інших (як зазначають співробітники, у першу чергу – з метою забезпечення належного рівня їх безпеки та захисту від насильства, оскільки інформація про таких осіб передається дуже швидко і всі «новоприбулі» вже знають, так званий, неформальний «статус» один одного).

Вищезазначена проблема отримала своє осмислення у працях багатьох учених, що присвячені: кримінальній субкультурі як соціального феномену (О. Бібик, Д. Виговський, В. Дрьомін, С. Замула, М. Чаплик, Шкуратенко, та інш.); розвитку та існування особистості в умовах соціальної ізоляції та депривації (Н.Ю. Журавльов, Н.П. Максимова, Крейдун, тв. Інш.); соціальній роботі з засудженими (О.С. Третьяк, С.О. Чебаненко, О.А. Васильченко, І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко); питанням підготовки засуджених до звільнення (О. М. Джужу, О. М. Жук, О. Г. Колба).

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість зумовили вибір теми дослідження магістерської роботи: «Соціально-психологічна підтримка засуджених категорії «відторгнутих від загалу» в Державних установах виконання покарань Миколаївської області».

Мета дослідження проаналізувати ефективні форми соціально-психологічної підтримки категорії засуджених «відторгнутих від загалу» як умови їх успішної адаптації в соціумі.

Відповідно до мети були визначені наступні завдання дослідження:

- здійснити історичний аналіз становлення кримінальної субкультури;
- проаналізувати поняття соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у науковій літературі;
- з'ясувати зарубіжний досвід соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у місцях позбавлення волі;
- охарактеризувати форми соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу»;
- здійснити аналіз і виявити ефективність форм соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу».

Об'єкт дослідження – процес соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу».

Предмет дослідження – ефективні форми соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу».

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження застосовано комплекс **методів наукового дослідження**, а саме: теоретичні вивчення, аналіз і узагальнення психологічної, юридичної, наукової літератури, навчальних та методичних видань з досліджуваної проблеми, синтез; порівняння та узагальнення даних; емпіричні-діагностичні (анкетування, бесіда й інтерв'ю), обсерваційні (пряме й опосередковане педагогічне спостереження, рефлексія власної професійної діяльності) з метою визначення психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу»; педагогічний експеримент з метою визначення ефективних форм соціально-психологічної підтримки даної категорії; статистичні методи для опрацювання отриманих даних .

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше визначено, теоретично обґрунтовано й експериментально апробовано форми соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу»; набули подальшого розвитку наукові уявлення про сутність та особливості соціальної роботи з категорією «відторгнутих від загалу», їх соціально-психологічної підтримки, як умови успішної соціальної адаптації в соціумі.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що набули подальшого розвитку наукові уявлення про ефективні форми соціально-психологічної підтримки, розкриті особливості їх використання у процесі адаптації категорії «відторгнутих від загалу» у соціумі.

Практичне значення дослідження полягає в розробці навчальних базових тренінгових занять з використанням ефективних методів соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу». Результати дослідження можуть бути використанні в процесі загально теоретичної і спеціальної підготовки майбутніх соціальних працівників на таких

дисциплінах як «Соціальна робота з різними категоріями клієнтів», «Соціальна робота у різних сферах», тощо.

Експериментальна база дослідження: Державна установа «Вознесенська виправна колонія №72», м. Вознесенськ, клієнти ГО «Пенітенціарна ініціатива». Загальна кількість осіб, що брали участь у дослідженні – 22 засуджених категорії «відторгнутих від загалу».

Апробація результатів дослідження була здійснена на таких конференціях: міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійський форум – 2020: «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» (м. Миколаїв, 2020 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, 2020 р.).

Публікації. Основні теоретичні та методологічні положення роботи представлені у статтях:

- Моспан І. Роль громадських організацій в процесі соціалізації молоді, яка перебуває у конфлікті із законом./ Моспан І.// Ольвійський форум – 2020: XIV Міжнародна науково-практична конференція « Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» ». - Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 79-82

- Моспан І.. Зарубіжний досвід соціальної психологічної підтримки засуджених «категорії відторгнутих від загалу» в місцях позбавлення волі/ Моспан І. // Могилянські читання – 2020 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : XXIII Всеукраїнська науково-практична конференція: тези доповідей наукової конференції «Інновації соціальної роботи в умовах викликів сьогодення». – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 29-32.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які формуються з трьох підрозділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел із 60 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок, з них 84 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми магістерської роботи, представлено мету і завдання, визначено об'єкт та предмет, сформульовано методологію дослідження, показано теоретичну і практичну значущість отриманих результатів, апробацію результатів.

У першому розділі «**Теоретичні основи розвитку соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу»**» було проаналізовано, по-перше, аналіз результатів наукової літератури з досліджуваної проблеми, її огляд в історичному аспекті; по-друге, характеристики поняття соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу», по-третє, вивчення досвіду зарубіжних країн стосовно надання соціально-психологічної підтримки даної категорії.

Аналіз наукової літератури довів, що досліджувана проблема актуальна на сьогодні, змістовно складна та багатоаспектна. Вивчення наукової літератури з проблеми дослідження дозволило нам визначитися з базовим поняттям нашої роботи, а саме «відторгнутих від загалу» – це засуджені, які стали жертвами насильства (в тому числі, і сексуального) з боку інших засуджених, що і спричинило зарахування їх до даної категорії. Розглядаючи історію виникнення кримінальної субкультури, ми з'ясували, що на основі кримінальних правил та тюремних традицій, здійснюється саморегулювання взаємовідносин між засудженими, які впроваджують антигуманні способи впливу та пригнічують людську гідність зазначеної категорії, а в деяких випадках демонструють свавілля й жорстокість.

У ході нашого дослідження ми встановили, що соціально-психологічна підтримка – це особливий простір створений для самопізнання особистості, розкриття можливостей та ресурсів, допомоги та підтримки в складних життєвих ситуаціях. Надання дієвої соціально-психологічної підтримки людям, які відбувають покарання, а особливо засудженим з категорії «відторгнутих від загалу», повинні забезпечити допомогу в осмисленні ситуації та виборі адекватної стратегії поведінки, причому, важливо, щоб ця стратегія була продуктивною і реальною. Важливим результатом психосоціальної підтримки є мобілізація та залучення можливих видів ресурсів, їх використання та забезпечення цілеспрямованої діяльності згідно чітко окресленому плану. Стосовно ж діяльності фахівців, які надають підтримку, то їх дії повинні сприяти пізнанню та розвитку утримувача допомоги, мотивувати його, спонукати до активності, тобто наснажувати.

Проаналізований міжнародний досвід роботи з надання соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу», ми встановили, що в більшості європейських країн основними засобами програми соціально-психологічної підтримки є загальноосвітнє і професійне навчання, а також продуктивна праця. Здійснення соціально-психологічної підтримки в Республіці Казахстан, Киргизстан та Таджикистан відбувається на основі комплексної моделі, яка схожа з українською. Україна одна з перших країн, яка на основі успішного пілотного проекту розпочала впровадження моделі

програми надання соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу».

У другому розділі **«Форми соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу»** були розглянуті форми надання соціально-психологічної допомоги категорії «відторгнутих від загалу».

У ході роботи ми з'ясували, що проведення груп психологічної підтримки сприяє відновленню механізмів самоідентифікації, віри в себе, свою гідність, здатності прийняти відповідальність за себе і своє життя, а також почуття володіння власним життям.

Група психологічної підтримки для категорії «відторгнутих від загалу» – це обмін емоційним досвідом, який дозволяє вирішити ряд специфічних завдань, що важко або неможливо вирішити на самоті, це ефективний пошук особистих резервів, прийняття факту втрати та вміння знаходити та приймати підтримку, підтримка та допомога людині, яка опинилася у складній життєвій ситуації, повернення його в соціум, зміна способу життя. Завдання групи психологічної підтримки, здійснення особистісного зростання після втрати, соціальна оцінка і усвідомлення проблеми, соціально-психологічна активація, обмін соціальною та психологічною інформацією на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. Також це безпечне середовище довіри, у якому засуджені можуть розкритися і перейти з ситуації жертви в активну позицію діяча, що сам змінює своє життя на краще.

Наступною ефективною формою надання соціально-психологічної підтримки є тренінг який проводиться для категорії «відторгнутих від загалу», та використовує різноманітні методи й інструменти для пошуку найкращого підходу до кожного члена групи. Мета тренінгу: відпрацювання навиків для подальшої адаптації засуджених в суспільстві, для можливості конструктивних змін в їхніх особистих і життєвих ситуаціях. Головною рисою тренінгового підходу є пошук і вивільнення власних ресурсів для постановки життєвих цілей і завдань, виходу з кола дискримінації, в якому вони знаходяться, а також відновлення здатності брати на себе відповідальність за своє життя і добробут.

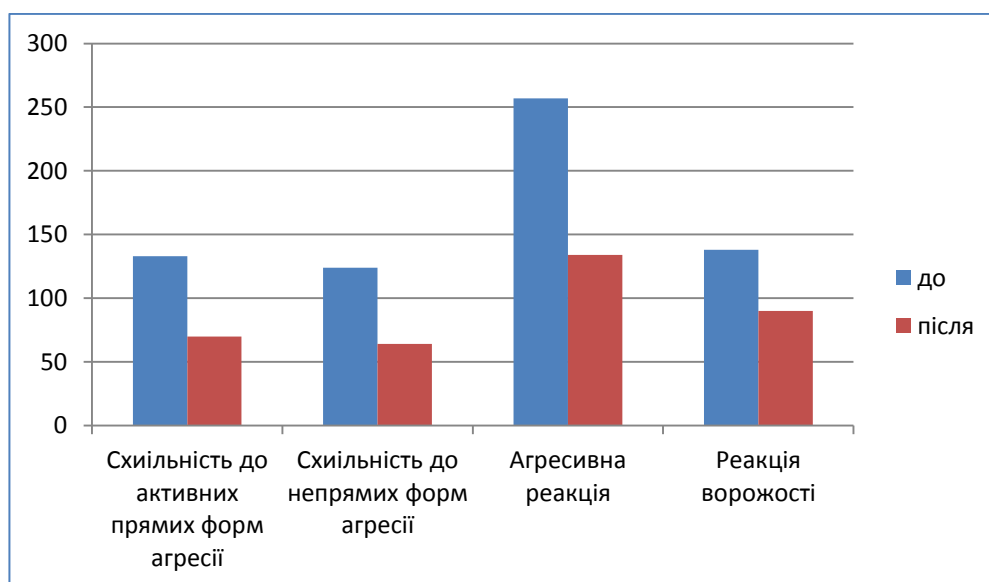
За результатами нашого досвіду ми встановили, що однією з ефективних форм є масові заходи які направлені на творчий розвиток потенціалу у засуджених, формування в них духовно-моральних цінностей, ідеалів, віри в себе, шляхом створення театральних груп, підготовки та проведення театральних вистав на соціально важливі теми (цінність, життя, допомоги, добра, батьків, любові, життя у соціумі), підготовку консультантів за принципом «рівний-рівному» з числа засуджених, для проведення інформаційно-просвітницької роботи в установах виконання покарань, популяризація здорового способу життя.

У третьому розділі **«Аналіз ефективності форм соціально-психологічної підтримки»** було проведено експериментальне дослідження щодо перевірки ефективності форм соціально-психологічної підтримки для

покращення психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у ДУ «Вознесенська виправна колонія №72».

Під час роботи було оцінено ефективність форм соціально-психологічної підтримки, яка надається засудженим категорії «відторгнутих від загалу» організацією ГО «Пенітенціарна ініціатива», згідно змінам рівня показників психоемоційного стану: зниження рівня психоемоційної напруги, підвищення самооцінки, зменшення кількості суїцидальних ознак (думки, наміри, дії), зниження рівня агресії, підвищення рівня адаптивності в соціальному оточенні; а також надано порівняльну оцінку психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу» на початку експерименту та після участі у формах соціально-психологічної підтримки. Проаналізувавши результати дослідження щодо зміни психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу», у процесі соціально-психологічних підтримки ми з'ясували, що на констатувальному етапі експерименту рівень фізичної агресії у засуджених був 70%, тоді як на формувальному етапі знизився до 40 %, непряма агресія на констатувальному етапі становила 70%, стала 30%, відповідні показники у ході дослідження показали, що роздратованість становила 54%, після закінчення експерименту 34%, на початку дослідження негативізм становив 40% на формувальному етапі 20%. Наведені дані свідчать про позитивні результати роботи, проведеної під час формувального експерименту з покращення психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу».

(Рис.1)

Рис.1. Порівняльні дані зміни психоемоційного стану засуджених за результатами (констатувального та формувального експерименту)

У ході роботи нами було визначено індивідуально-психологічні риси особистості, які впливають на ставлення до оточуючих, навколишньої дійсності та самого себе, було проведено опитування, за допомогою якого ми з'ясували, що серед засуджених категорії «відторгнутих від загалу» (60%)

мають неспокійний, мінливий, імпульсивний, тривожний, песимістичний, некомунікабельний, пасивний, агресивний, неспокійний, замкнутий тип особистості, 40% мають надійний, стриманий, ригідний, безтурботний тип особистості. Після участі засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у формах соціально-психологічної підтримки (50%) стали більш спокійнішими, комунікабельними, стриманими та надійними. За результатами анкетування на початку експерименту нами було з'ясовано, що у 55% опитувальних незадовільна нервово-психологічна нестійкість, висока вірогідність нервово-психологічних зривів, у 45% задовільна нервово-психологічна стійкість, однак можливі нервово-психологічні зриви, особливо в екстремальних обставинах. Після участі у формах соціально-психологічної підтримки у 70% спостерігається більш спокійніша поведінка та низка вірогідність нервово-психологічних зривів.

Це дає нам можливість стверджувати, що експериментальна робота має позитивну тенденцію щодо зміни психоемоційного стану та соціальної адаптації засуджених категорії «відторгнутих від загалу» в процесі роботи з ними в ефективних формах соціально-психологічної підтримки (див.табл.1.)

Таблиця 1.

Динаміка змін психоемоційного стану засуджених у формах соціально-психологічної підтримки.

Показники психоемоційного стану	Група психологічної підтримки	Тренінг	Масові заходи
Зниження рівня психоемоційної напруги	100%	80%	80%
Підвищення самооцінки	80%	100%	100%
Зменшення кількості суїцидальних ознак (думки, наміри, дії)	90%	90%	90%
Зниження рівня агресії	100%	90%	90%
Підвищення рівня адаптивності в соціальному оточенні	90%	100%	100%

ВИСНОВКИ

Науковий аналіз досліджуваної проблеми та результатів проведеної експериментальної роботи дає підстави зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши науково-педагогічну літературу стосовно визначення поняття засуджених категорії «відторгнутих від загалу», ми з'ясували, що – це засуджені, які стали жертвами насильства (в тому числі, і сексуального) з боку інших засуджених, що і спричинило зарахування їх до даної категорії. Розглядаючи історію виникнення кримінальної субкультури, ми встановили, що на основі кримінальних правил та тюремних традицій, здійснюється саморегулювання взаємовідносин між засудженими, які впроваджують антигуманні способи впливу та пригнічують людську гідність зазначеної категорії, а в деяких випадках демонструє свавілля й жорстокість.

2. У ході надання соціально-психологічної підтримки ми встановили, що соціально-психологічна підтримка – це особливий простір створений для самопізнання особистості, розкриття можливостей та ресурсів, допомоги та підтримки в складних життєвих ситуаціях. Надання дієвої соціально-психологічної підтримки людям, які відбувають покарання, а особливо засудженим з категорії «відторгнутих від загалу», повинні забезпечити допомогу в осмисленні ситуації та виборі адекватної стратегії поведінки, важливо, щоб ця стратегія була продуктивною і реальною. Важливим результатом психосоціальної підтримки є мобілізація та залучення можливих видів ресурсів, їх використання та забезпечення цілеспрямованої діяльності згідно чітко окресленому плану. Стосовно ж діяльності фахівців, які надають підтримку, то їх дії повинні сприяти пізнанню та розвитку утримувача допомоги, мотивувати його, спонукати до активності, тобто наснажувати.

3. У процесі дослідження ми проаналізували міжнародний досвід роботи з надання соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу», та встановили, що в більшості європейських країн основними засобами програми соціально психологічної підтримки є загальноосвітнє і професійне навчання, а також продуктивна праця. Здійснення соціально-психологічної підтримки в Республіці Казахстан, Киргизстан та Таджикистан відбувається на основі комплексної моделі, яка схожа з українською. Україна одна з перших країн, яка на основі успішного пілотного проекту розпочала впровадження моделі програми надання соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу».

4. У ході дослідження ми проаналізували та виявили ефективні форми соціально-психологічної підтримки. Проведення груп психологічної підтримки сприяє відновленню механізмів самоідентифікації, віри в себе, свою гідність, здатності прийняти відповідальність за себе і своє життя, а також почуття володіння власним життям. Група психологічної підтримки для категорії «відторгнутих від загалу» – це обмін емоційним досвідом, який дозволяє вирішити ряд специфічних завдань, що важко або неможливо вирішити на самоті, це ефективний пошук особистих резервів, прийняття факту втрати та вміння знаходити та приймати підтримку. Підтримка та

допомога людині, яка опинилася у складній життєвій ситуації, повернення його в соціум, зміна способу життя. Завдання групи психологічної підтримки, здійснення особистісного зростання після втрати, соціальна оцінка і усвідомлення проблеми, соціально-психологічна активація, обмін соціальною та психологічною інформацією на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. Також це безпечне середовище довіри, у якому засуджені можуть розкритися і перейти з ситуації жертви в активну позицію діяча, що сам змінює своє життя на краще. Наступною ефективною формою надання соціально-психологічної підтримки, є тренінг, який проводиться для категорії «відторгнутих від загалу», використовує різноманітні методи й інструменти для пошуку найкращого підходу до кожного члена групи. Головною рисою тренінгового підходу є пошук і вивільнення власних ресурсів для постановки життєвих цілей і завдань, виходу з кола дискримінації, в якому вони знаходяться, а також відновлення здатності брати на себе відповідальність за своє життя і добробут. Досвід нашої роботи переконує, що однією з ефективних форм соціально-психологічної підтримки зазначеної категорії є масові заходи які направлені на творчий розвиток потенціалу у засуджених, формування в них духовно-моральних цінностей, ідеалів, віри в себе, шляхом створення театральних груп, підготовки та проведення театральних вистав на соціально важливі теми (цінність, життя, допомоги, добра, батьків, любові, життя у соціумі), підготовку консультантів за принципом «рівний-рівному» з числа засуджених, для проведення інформаційно-просвітницької роботи в установах виконання покарань, популяризація здорового способу життя.

5. Проведена експериментальна робота щодо зміни психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу», у процесі соціально - психологічної підтримки мала позитивну тенденцію. Проаналізувавши результати дослідження щодо зміни психоемоційного стану засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у процесі соціально-психологічної підтримки ми з'ясували, що відбулися позитивні зміни показників, в ході застосування ефективних форм соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу». Нами було визначено індивідуально-психологічні риси особистості, які впливають на ставленні до оточуючих, навколишньої дійсності та самого себе, було проведено опитування, за допомогою якого ми з'ясували, що після участі засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у формах соціально-психологічної підтримки (50%) стали більш спокійнішими, комунікабельними, стриманими та надійними.

За результатами анкетування на початку експерименту нами було з'ясовано, що у 55% опитувальних незадовільна нервово-психологічна нестійкість, висока вірогідність нервово-психологічних зривів, у 45% задовільна нервово-психологічна стійкість, однак можливі нервово-психологічні зриви, особливо в екстремальних обставинах. Після участі у

формах соціально-психологічної підтримки у 70% спостерігається більш спокійніша поведінка та низка вірогідність нервово-психологічних зривів

Це дає можливість стверджувати, що експериментальна робота має позитивну тенденцію щодо зміни психоемоційного стану та соціальної адаптації засуджених категорії «відторгнутих від загалу» у процесі соціально-психологічної підтримки.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів указаної проблеми. Подальші соціально-психологічні пошуки передбачають вивчення теоретичних та методологічних засад проблем соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу». Результати дослідження можуть бути використанні у практичних цілях соціальними працівниками та психологами установ, студентами, що навчаються за відповідними спеціальностями, громадськими працівниками при плануванні роботи у відповідні громадські організації на території України, у дослідницьких цілях – науковцями, що вивчають проблему соціально-психологічної підтримки засуджених категорії «відторгнутих від загалу»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСЕРСЬКОЇ РОБОТИ

- Моспан І. Роль громадських організацій в процесі соціалізації молоді, яка перебуває у конфлікті із законом./ Моспан І. // Ольвійський форум – 2020: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України»». -Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 79-82

- Моспан І. Зарубіжний досвід соціальної психологічної підтримки засуджених «категорії відторгнутих від загалу» в місцях позбавлення волі/ Моспан І. // Могилянські читання – 2020 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : XXIII Всеукраїнська науково-практична конференція: тези доповідей наукової конференції «Інновації соціальної роботи в умовах викликів сьогодення». – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 29-32.

Моспан І.Я. Соціально-психологічна підтримка засуджених категорії «відторгнутих від загалу» в ДКВС Миколаївської області. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю – 231 соціальна робота. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Магістерська робота присвячена дослідженню процесу соціально-психологічної підтримки категорії «відторгнутих від загалу», змінам психоемоційного стану засуджених в процесі їх участі у ефективних формах соціально-психологічної підтримки. Проведене дослідження дозволяє

зробити висновок, що участь у формах соціально-психологічної підтримки є високоефективною у зміні психоемоційного стану, зниження рівня психоемоційної напруги, підвищення самооцінки, зменшення кількості суїцидальних ознак, зниження рівня агресії, підвищення рівня адаптивності в соціальному оточенні.

Ключові слова: засуджені категорії «відторгнутих від загалу», субкультура, форми соціально-психологічної підтримки, психоемоційний стан, насильство

Mospan I.Y. Socio-psychological support of convicts of the category "rejected from the society" in State Penitentiary Service of the Mykolaiv region. – The manuscript.

The master's degree thesis for a master's degree in the specialty - 231 social work.- Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

The master's degree thesis is devoted to the study of the process of social and psychological support of the category of "rejected from the society", to changes in the psycho-emotional state of convicts in the process of their participation in effective forms of social and psychological support. The performed study allows to conclude that participation in forms of socio-psychological support is highly effective in changing psycho-emotional state, reducing psycho-emotional stress, increasing self-esteem, reducing the number of suicidal symptoms, reducing aggression, increasing adaptability in the social environment.

Key words: convicted categories of "rejected from the society", subculture, forms of social and psychological support, psycho-emotional state, violence